

zaboroni-rf-vivchennya-ukrayinskoyi-movi-v-shkolah-na-timchasovo-okupovanih-teritoriyah-ukrayini.

7. Уповноважений про черговий прояв політики лінгвоциду рф – заборону вивчення української мови в школах на TOT. 2025. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/upovnovazhenyi-pro-cherhovyi-proiav-polityky-linhvotsydu-rf-zaboronu-vyvchennia-ukrainskoi-movy-v-shkolakh-na-tot>.

Степенко Володимир Едуардович,

курсант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник:

Макогончук Наталія Віталіївна,

доцент кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних наук, доцент

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Українська правнича термінологія є одним із найважливіших інструментів правової системи, адже саме через неї формується правове мислення і забезпечується однозначність застосування норм. У праві слово завжди має нормативну вагу. Від його точності залежить не лише тлумачення норми, а й практичний результат її реалізації. Артикуца Н. В. підкреслює, що мова права виступає дзеркалом правової культури

суспільства, а якість юридичної термінології є критерієм зрілості державного правопорядку [1, с. 6–17].

Після відновлення незалежності України питання мовного забезпечення права набуло особливого значення. Виникла потреба створити власний корпус правничих понять, який би відображав національну традицію і водночас відповідав міжнародним стандартам. У 1990-х роках були створені спеціальні термінологічні комісії, що почали роботу над упорядкуванням лексики законів і кодексів. Їхня мета полягала не лише у перекладі термінів, а у формуванні єдиної системи понять. Як зазначає В. В. Лазарєв, відсутність єдиного термінологічного підходу призводить до правових колізій і порушує принцип єдності права [2, с. 15–18]. На початковому етапі роботи термінологічні групи зосереджувалися на розробленні словників із цивільного, адміністративного та кримінального права. У цих документах фіксувалися не лише переклади, а й нормативні дефініції, що дозволяло уникати двозначності у тлумаченні норм. Саме тоді було сформовано підхід, за яким кожне поняття повинно мати закріплене законодавче визначення. Такий принцип пізніше став основою сучасної нормотворчої практики.

Дослідниця Трач Н. звертає увагу, що спроби створити власну юридичну мову в Україні існували ще у першій половині ХХ століття. На її думку, вже тоді було усвідомлено, що право не може функціонувати без власного термінологічного апарату [3, с. 50–57]. Цей історичний досвід важливий, адже підтверджує: розвиток української юридичної мови має глибокі корені. Сучасна наука лише продовжує процес, який почався понад сто років тому.

Сьогодні розвиток правничої термінології відбувається у тісному зв'язку з європейськими інтеграційними процесами. Українське законодавство активно адаптується до актів Європейського Союзу. Це вимагає гармонізації термінів,

оскільки навіть невелика різниця у перекладі може змінити зміст норми. Байчич М. звертає увагу, що перекладач правових текстів має володіти не лише мовними знаннями, а й розумінням правових систем обох країн. Наприклад, термін «належна правова процедура» в українському законодавстві сприймається як елемент процесуального права, тоді як у документах ЄС він охоплює ширше коло гарантій справедливого судочинства. Такі нюанси демонструють, наскільки важливим є контекст під час термінотворення.

Особливої уваги потребує питання мовної чистоти законодавства. С. О. Шестакова зазначає, що чимало юридичних текстів містять кальки, невластиві українській мові, наприклад конструкції «здійснення дій» або «прийняття рішення судом» [4, с. 1–11]. Вона наголошує на потребі замінювати їх природними українськими формами – «вчинення дій» та «ухвалення рішення судом». Недбале ставлення до граматики знижує точність закону. Якщо юридичний текст не відповідає мовній нормі, він утрачає однозначність і може бути витлумачений по-різному.

Однією з головних проблем української правничої термінології залишається дублювання понять. У законодавстві часто використовуються різні слова для позначення одного явища. Наприклад, у різних кодексах одночасно вживаються «правопорушення» і «злочин», «делікт» і «порушення закону». Лазарев В. В. застерігає, що така непослідовність підриває стабільність правової системи, оскільки призводить до різних підходів у судовій практиці [2, с. 15–18]. Для подолання цього явища потрібно створити єдиний міжгалузевий словник, який би встановив чіткі дефініції для основних правових понять. Цифровізація суспільства спричинила появу нових юридичних термінів. Поняття «електронний доказ», «цифрова експертиза», «кіберзлочин» та «інформаційна безпека» поступово входять у правничий обіг. Дракокруст Т. звертає увагу, що такі терміни мають не лише технічне, а й правове значення. Наприклад,

електронний доказ повинен мати процесуальний статус, а не лише технічну форму. Це означає, що нові терміни повинні вписуватися у систему чинного законодавства, а не просто дублювати іноземні зразки. Водночас розвиток цифрового права супроводжується ризиком надмірного запозичення англомовних термінів. Такі слова, як «логін», «профайл» чи «онлайн-засідання», часто потрапляють у тексти без перекладу. Це знижує рівень юридичної культури і створює труднощі для громадян, які не мають спеціальної підготовки. Тому завдання юристів і мовознавців полягає у виробленні зрозумілих українських еквівалентів, що не спотворюють зміст правових понять.

У сфері міжнародного права проблема перекладу має ще більшу вагу. Баклаженко Ю. В. аналізує складність передачі понять, які мають різну правову природу в українській і англосаксонській системах. Вона наводить приклад терміна «case law», який дослівно перекладається як «судова практика». Втім, у континентальній системі права судова практика не є джерелом права, тому цей термін не може вживатися у прямому значенні. Подібні випадки доводять, що переклад повинен бути змістовно адаптований, а не буквальный.

Сучасна українська правнича термінологія також стикається з викликами у сфері освіти. Майбутні юристи часто опановують правову мову фрагментарно, без системного розуміння її ролі. Це зумовлює помилки у використанні термінів у дипломних і судових документах. С. О. Шестакова вважає, що юридична лінгвістика повинна стати обов'язковою складовою навчальних програм у закладах вищої освіти [4, с. 1–11]. Такі дисципліни формують у студентів розуміння, що кожен термін має бути юридично точним, а не стилістично зручним.

Розвиток термінології неможливий без системного оновлення словникових ресурсів. Науковці пропонують створити державний електронний реєстр правничих термінів. У ньому мають бути закріплені офіційні визначення, що

використовуються у законодавстві та судовій практиці. Це забезпечить єдність термінологічної системи й уніфікує правову комунікацію між законодавцем, судом і наукою. Важливо, щоб оновлення термінів супроводжувалося їх фаховою перевіркою. Артикуца Н. В. підкреслює, що кожен новий термін має бути лексично правильним і юридично виправданим [1, с. 6–17]. Це стосується не лише законів, а й підзаконних актів, судових рішень і перекладів міжнародних документів. Тільки за такої системної роботи можна досягти стабільності правничої мови.

Українська правнича термінологія нині виконує дві функції. З одного боку, вона забезпечує точність правової комунікації в межах держави. З іншого – виступає маркером правової ідентичності України у світовій спільноті. Вона має бути сучасною, але зберігати національну своєрідність. Це не лише питання мови, а питання правової незалежності.

Удосконалення термінологічної системи є процесом безперервним. Воно потребує поєднання зусиль юристів, лінгвістів і фахівців у сфері державного управління. Правнича мова повинна залишатися точною, зрозумілою і стійкою до політичних коливань. Її розвиток є запорукою стабільності законодавства, правової передбачуваності та справедливого правосуддя.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Юридичне термінознавство в Україні: сучасний стан, основні напрями та перспективи розвитку // Вісник Національної академії правових наук України. 2019. № 5 (3). Режим доступу: https://iul-nasu.org.ua/pdf/termvisnik/terv_2019_5_3.pdf.

2. Лазарєв В. В. Основні етапи становлення української юридичної термінології // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. № 2. С. 15–18. Режим доступу:

<https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/06ba8f21-324f-4f4b-9d0f-f022d82a757b>.

3. Трач Н. З історії української правничої термінології: 20–30-ті роки ХХ століття // Мовознавство. 2018. № 4. С. 50–57. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/a553004e-1b62-434c-98d9-e06b76c08cc3/download>.

4. Шестакова С. О. До питання становлення української юридичної термінології // Збірник наукових праць Сумського національного аграрного університету. Серія: Гуманітарні науки. 2020. Вип. 10. С. 1–11. Режим доступу: <https://share.google/lMit26RN6vLfEvt2u>.

Танасійчук Анна Олександрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту права та
психології Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Федорова Анна Петрівна,

викладач кафедри ділової української та
іноземних мов навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ

КРИТИКА ТА ЗАУВАЖЕННЯ В ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ ПРАВНИКІВ

Комунікація є невід’ємною частиною людського існування. Комунікація залежить від низки чинників, наприклад: від мети, змісту, учасників тощо. Вона виявляється у різних формах – від повсякденного спілкування до професійної комунікації. Кожен тип комунікації має свої правила, вербальні засоби та етичні стандарти. Особливе місце серед них посідає професійна ділова